

CSORDÁS LÁSZLÓ

Valamikor 2011 nyárelőjén az akkori ÚjNautilus internetes portál szerkesztőivel és szerzőivel Kárpátaljára tartottunk egy konferenciára, melynek a Beregszász melletti Makkosjánosi Helikon Hotele adott otthont. A kárpátaljai szervezők közül alapvetően két névre emlékszem, az egyik Dupka György volt, a másik pedig Csordás László. A konferencia kifejezetten jól sikerült, több napot töltöttünk Jánosiban, Beregszászon, még Munkácsra is ellátogattunk. Ekkor találkoztam először Csordás Lászlóval, aki azon a konferencián a kárpátaljai magyar irodalom kellőképpen terhelt viszonyairól és műveiről tartott előadást. Nem feltétlenül az előadás tartalmára emlékszem, hanem arra, hogy előadásában olyan kérdéseket is feltett, melyekhez bátorság és kellő éleslátás volt szükséges. Azt gondolom, ez volt az a pillanat, mely megalapozta a későbbi együtt gondolkodásunkat vagy az időről időre megtörténő találkozásaink témáit.

Időközben Csordás Laci a debreceni egyetem irodalomtudományi doktori iskolájában folytatta tanulmányait, és disszertációs témája Szilágyi István prózája lett. Amellett, hogy jó választás és nem utolsósorban igazi kihívás Szilágyi munkássága doktori témaként, az is látszik, hogy Csordás Laci egyszerre lépett ki saját komfortzónájából témaválasztása kapcsán, és egyúttal benne is maradt, hiszen nyugodtan állíthatjuk, hogy a regionális irodalmak vizsgálata végigköveti eddig munkásságát. Ez a tudatosság, mely az előbb felvetett mindkét szempontban megnyilvánul, jellemzi mind az irodalomtörténeti, mind a kritikus munkáját, és mindkettőt kitaró precizitással, alapos elméleti felkészüléssel és sajátos – mondhatnám kárpátaljai – szempontból végez.

Milyen is ez a kárpátaljai látószög? Hogyan is látszik Eszeny, Beregszász, Ungvár, vagy éppen Jánosi felől a világ? Hogyan látszik onnan a magyar irodalom? Hát bizony onnan is látszik valahogyan, és természetesen másképp, mint például Budapestről, Debrecenből, Szabadkáról, Kolozsvárról, vagy éppen Pozsonyból. Másképp látszik, mutatja ezt Csordás Laci munkássága, melyből alapvetően a kettős figyelmét rendkívül fontos kiemelni. Ebben a kettős figyelmében körvonalazódik mindaz, ami igazán meghatározó irodalomtörténeti és kritikus perspektívájában. Kritikus munkájában éppúgy megtalálhatók kritikák és recenziók Spiró György, László Noémi,

Krusovszky Dénes, Ughy Szabina, Dragomán György vagy Jenei László alkotásairól, mint ahogyan sorolhatjuk Bakos Kiss Károly, Balla D. Károly, Nagy Zoltán Mihály, Lőrincz P. Gabriella vagy Vári Fábián László munkáit is, amelyekre szintén figyel Csordás Laci. Miért is fontos ez? Főként azért, mert ez utóbbiak munkássága nem feltétlenül és mindig éri el a magyarországi irodalomkritika ingerküszöbét, így Csordás Laci munkája kifejezetten értékes és megkerülhetetlen tevékenység.

Ahogyan azt is idesorolhatjuk, hogy irodalomtörténetési és kritikai írásai mellett Csordás jelentős irodalomszervezői tevékenységet is végez, a kárpátaljai Kovács Vilmos Irodalmi Társaság elnökeként állandó jelleggel szervez irodalmi rendezvényeket, műhelybeszélgetéseket és szimpóziumokat, melyek az aktuális irodalmi tendenciákra és jelenségekre fókuszálva vetnek fel témákat és kérdéseket.

Csordás László irodalomtörténész, kritikus és irodalomszervező, emellett oktató a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskolán. De mindezek elsősorban jelzők, melyek alapján az őt nem ismerők el tudják helyezni egy bármikor irodalmi közegben. Mindezek csupán kategóriák. Ami ennél fontosabb véleményem szerint, hogy Csordás Laci irodalomértése integratív szemléletről árulkodik, mely azonos esztétikai mérce alapján méri az eléje kerülő szövegeket. Emellett, ahogyan eddigi tevékenysége is mutatja, integratív szemlélete nem csupán az irodalomkritikában, de szervezési tevékenységében is megmutatkozik, hiszen mindig kellő arányérzékkel szervez, jó szempontokat választva tud felépíteni egy-egy vezetett beszélgetést, vagy éppen műhelymunkát. Nem utolsósorban, kritikai érzéke és bátorsága ugyanolyan erős, mint annak idején, 2011-ben. Nemrég újraolvastam a Szépirodalmi Figyelőbe írt kritikáit, meglátásai, szakmailag megalapozott bírálatai hasonlóképp ülnek, mint annak idején Jánosiban az előadása. Nos, egy kritikustól az egyik legfontosabb elvárás, hogy tudjon mindig objektív, szakmai érveket felhozni bírálatának alátámasztásához, hogy ne feltétlenül romboljon, hanem építsen kritizálás közben, amennyiben megfontolják mondandóját.

Úgy vélem, érdemes odafigyelni Csordás Lászlóra, érdemes odafigyelni arra a munkára, amit végez, mind kritikusként, mind irodalomtörténészként, és természetesen irodalomszervezőként is, mert nem könnyű munka az övé. A Szépirodalmi Figyelő szerkesztősége idén osztja ki először úgy a több mint tíz éve létező SziF-díjat, hogy azt nem kizárólag szépirodalmi szerző kapja meg a legutóbbi díj óta egy képregényes mellett, így hát Csordás László az első, aki tanulmány/

kritika kategóriában átveheti a díjat. Olyan díjazott veszi így át, aki hozzánk írt kritikáival kiemelkedőt alkotott, továbbá szemléletének kérlelhetetlen szakmaiságával, széles perspektívájával mindenképpen arról tett tanúbizonyságot, ami a Szépirodalmi Figyelő kritikarovata számára is rendkívül fontos, sőt, elsődleges.

Vincze Ferenc

LÁSZLÓ MÁRK

Két évvel ezelőtt a Szépirodalmi Figyelő díjátadóján Vincze Ferenc, a folyóirat főszerkesztője rendhagyónak és egyben hagyományteremtőnek is nevezte azt a kezdeményezést, amit akkor először vezettek be a lap történetében, nevezetesen, hogy a szépírók mellett egy képregényalkotó is Szépirodalmi Figyelő-díjat kapjon. A hazai képregényes színtéren ez nagy előrelépést jelentett, ugyanis a képregényalkotók elismertetésekből mondhatni hiányt szenvednek. Az Alfabéta-díjon kívül, mely évente kerül átadásra a Budapesti Nemzetközi Képregényfesztiválon, a Szépirodalmi Figyelő (2015 óta jelentet meg képregényeket) a már említett 2017-es dátum óta vállalta azt a szerepet, hogy két évente átadja a Szépirodalmi Figyelő díját egy kiemelt alkotónak, mellyel célja a lap alkotóinak díjazása és elismertetése mellett a képregény mint médium népszerűsítése másfajta közegben.

A 2017–2018-as lapszámokban számos kiváló alkotás kapott helyet, mégis a szerkesztőség egybehangzóan László Márkot jelölte és választotta a díjra. Márk képregénye a 2017/4-es számban jelent meg *Punk* címmel, utalva ezzel a lapszám tematikájára is. Sokszor a tematikák megnehezítik a szerkesztő feladatát (de inkább a képregényalkotót), és nehéz kiválasztani a megfelelő alkotót az előre megtervezett témákhoz, de a punk esetében számomra nem volt kérdéses, hogy Márkot kérjem fel, aki remekül megtalálta azt a hangnemet és egyensúlyt, melytől a punk ábrázolása nem válik közhelyessé. Persze benne van a tarajos frizurák és a kopott farmerek elhasznált életérzése a koncertek és kannás borok között/mellett, de mégsem csak erről szól a *Punk*. Néhány interjúból és személyes ismeretségből kiderül(het), hogy Márk szereti a punkzenét, és részese is ennek a világnak, éppen ezért szeren-

csés, hogy elvállalta. Ez a kombináció azonban nem minden esetben nyerő egy alkotási folyamatban, de itt tökéletesen illeszkedett.

Mit is jelent 2017-ben a punk, mit is jelent 2017-ben punknak lenni, vagy ahogy az elbeszélő én felteszi a kérdést a képregényben: „vajon én választottam a punkot, vagy a punk választott engem?” Ezen kérdéskörök merülnek fel már a képregény első oldalain, és ezek mentén boncolgatja a témát az alkotó, személyes tapasztalatait, emlékeit is fellelevenítve. Ugyanakkor ez nemcsak egy nosztalgiatúra, hanem az elbeszélő én elmélkedése arról, hogyan is formálta át a punk a világát; az elmélkedések és definíciók mellett és helyett egy „személyes” vallomása. Márk képregénye a mondanivalón túl vizualitásában is reflektál az elbeszélő én önreflexivására, a befogadóhoz szól, magyaráz, mindezt különféle szituációkba ágyazva, melyek jellemezhetik a punk minden napokat. A sötét tónusos vonalvezetés illik ugyan a tematikához, de felfedezhető benne Márk saját stílusa is, melyre szintén jellemző ez a hangoltság.

Márk közösségi és alkotói oldalait nézegetve a munkái számomra a horror és a némafilm keverék világát tükrözik, a gyerekmesék rosszabb oldalával, pontosabban a gonoszabb szereplőkkel vegyítve. Munkáiban a befogadó egy sötét kis helyiségbe kerül, melyet Márk előszeretettel telepakol szörnyekkel (akár a punk is megtörheti a csendet), és a befogadó a szorongáson és félelmen túl talán teljesen elveszett, de a horrorfilmek hatásához igazodva iszonyatosan élvezi, és még többet akar. A magyar képregényes szcénában divatos magyar Alan Moore-t, Neil Gaimant vagy Tim Burtont kiáltani, László Márk esetében, azt hiszem, egyértelmű, hogy Mike Mignola neve elkerülhetetlen, de irodalmi színtérhez kapcsolva Poe vagy Mary Shelley horrorisztikus világával is rokonítható. Mindemellett a groteszk és a humor is részese ezeknek a (legjobb értelemben elfuserált) gyerekmeséknek, melyektől azért távol tartanám a gyerekeket. Ugyanakkor számomra a legmegnyerőbb a mindezekben fellelhető humor és talán abszurditás, mellyel egy lehetséges fegyvert ad a befogadó kezébe a szörnyek legyőzésére.

Egy laudáció keretein belül – ha röviden is, de – illene néhány szóban összegeznem Márk alkotói pályáját, mely ugyan korát tekintve még az elején jár, de érdemes továbbra is figyelemmel követni. Márk a Kézműipari Szakközépiskolában végzett képgrafika szakon, majd a Moholy-Nagy Művészeti Egyetem animáció szakára járt. A képregénykészítés mellett illusztrál, és több hazai alkotóval dolgozott már együtt, többek között neki köszönhetjük a Nyugat+zombik álomjeleneteit is. Önálló

képregénye idén jelenik meg a Budapesti Nemzetközi Képregényfesztiválon, *A kisfiú és a szellembobóc* címmel. Alkotói oldalait figyelve látható, hogy hatalmas érdeklődés követi munkásságát, legyen az egy-egy karakterterv, vázlat, képregényoldal, színesben vagy éppen fekete-fehéren, de mindenképp nagy hatást kelt. A képregényes formanyelv mellett Márk tanulmányai miatt is érezhető némi animációs hatás, de ahogy egy interjúbán is hangsúlyozta, ő inkább a képregénynél marad: „Az állóképek sorozata – mint formanyelv – sokkal több lehetőséget hagy a képzeletnek meg az asszociatív gondolkodásnak.”

Márk stílusa, képi világa és formanyelve egységes és remekül kiegészíti egymást, rajzai már most megállnák helyüket a nemzetközi színtéren is, remélhetőleg a hazai közönség is élvezheti még a szörnykavalkádot. Örülök, hogy a Szépirodalmi Figyelő díját már nem rendhagyó módon, de egy rendhagyó alkotónak, László Márknak adhatjuk át.

Demus Zsófia